

Ηώ Αγγουρή, Μέλπω Ντόια, Μαριάνθη Ταβανίδου, Σχολική ένταξη των παιδιών του οικισμού Αγία Σοφία

Είμαστε η νεοσύστατη ομάδα της Θεσσαλονίκης. Ξεινήσαμε τη δράση μας την εποχή των ισχνών αγελάδων για το Πρόγραμμα. Ευτυχώς, όμως, είχαμε τη διαρκή και ουσιαστική ηθική υποστήριξη του επιστημονικού μας υπεύθυνου. Και πριν αρχίσουμε ας κάνω και ένα πολιτικό σχόλιο: παραλάβαμε καμένη γη. Θα ξεινήσει η Μαριάνθη.

Θα ξεινήσω, διαβάζοντάς σας κάτι: "Οι Τσιγγάνοι αποτελούν μια διακριτή πολιτισμική μειονότητα με διαφορετική ιστορία, διαφορετικό τρόπο ζωής, που δεν περιλαμβάνει το σχολείο. Άρα, ο αναλφαβητισμός ήταν ανέκαθεν ένα δομικό στοιχείο της κουλτούρας τους. Έχουν, επίσης, διαφορετική αντίληψη για την ιδιοκτησία, τη λεβεντιά, την έννοια του καθαρού και του ακάθαρτου, του θορύβου και της ησυχίας...". Και συνεχίζει, δίνοντας μια ερμηνεία της σχολικής διαρροής βασισμένη σε μαρξιστικές θεωρίες à la γιαλαντζί: "Επειδή οι κυρίαρχες κοινωνίες δεν σέβονται τη διαφορετικότητα των Τσιγγάνων, τους υποτιμούν και επιχειρούν μέσα από το σχολείο να αφομοιώσουν τα παιδιά τους... Οι τσιγγανόπαιδες αντιστέκονται, παρατώντας το σχολείο και όσοι απ' αυτούς που μετά μύριων βασάνων κατορθώνουν να αποφοιτήσουν, πολλοί είναι λειτουργικά αναλφάβητοι, δηλαδή δεν ξέρουν γραφή και ανάγνωση... Συνεπάγεται, λοιπόν, ότι το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα έχει αποτύχει!".

Ελπίζω να καταλάβετε, βέβαια, ότι δεν πρόκειται για δικές μου απόψεις. Για την ακρίβεια είναι αποσπάσματα έκθεσης διευθυντή σχολείου της περιοχής μας με μεγάλο ποσοστό μαθητών ρόμικης προέλευσης. Αυτή η έκθεση στάλθηκε στον προϊστάμενό του και για ευνόητους λόγους έχει προσέξει τη διατύπωση των απόψεών του. Φανταστείτε, δηλαδή, να μην την πρόσεχε! Σίγουρα όλοι έχετε γίνει μάρτυρες παρόμοιων απόψεων. Το ζήτημα, όμως, για μας είναι το ακόλουθο: το σχολείο αυτό χαρακτηρίζεται από την επόμενη

χρονιά ως διαπολιτισμικό και ο άνθρωπος αυτός θα συνεχίσει να είναι στη θέση του διευθυντή, γιατί έχει όλα τα τυπικά προσόντα. Επιστρέφουμε το σχόλιο: μάλλον εδώ έχει αποτύχει το σύστημα!

Παίρνοντας αφορμή από το συγκεκριμένο παράδειγμα, πιστεύουμε ότι μια μεγάλη πρόκληση για όλους μας, και για το Πρόγραμμα βέβαια, βρίσκεται εδώ ακριβώς. Οφείλουμε να πάρουμε θέση, να έχουμε έτοιμες προτάσεις επί θεσμικών θεμάτων που να βασίζονται στην καθημερινή μας πρακτική. Ασφαλώς και δεν είμαστε αφελείς για να πιστεύουμε ότι αλλάζοντας ή προτείνοντας νόμους, αλλάζει και η πραγματικότητα (ας θυμηθούμε λίγο τις χθεσινές εισηγήσεις περί διοικητικής ανομίας, αταξίας). Δυστυχώς, όμως, όλοι έχουμε γίνει μάρτυρες καταστάσεων όπου παρόμοιες συμπεριφορές και στάσεις διακονίζονται και καλύπτονται πίσω από νομότυπες διαδικασίες. Έτσι, μέσα σε αυτό το γενικό κλίμα ανομίας-αταξίας κρίνουμε σκόπιμο να θέσουμε κάποια ζητήματα που χρήζουν μεγάλης συζήτησης:

► Το πλαίσιο για την επιλογή του προσωπικού και των διευθυντών των διαπολιτισμικών σχολείων. Και γιατί ξεινάμε από τα διαπολιτισμικά; Γιατί από κάπου μάλλον πρέπει να ξεινήσουμε. Γιατί τα διαπολιτισμικά ούτως ή άλλως διέπονται από ειδικό καθεστώς, εν όψει μάλιστα της λειτουργίας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

► Την ανάγκη για σύσταση ομάδων στήριξης στα σχολεία στα οποία εμείς έχουμε παρέμβαση, αλλά και στα διαπολιτισμικά, ομάδες που θα παρεμβαίνουν και έξω από το σχολείο, ομάδες θεσμοθετημένες, με παρουσία θεσμοθετημένη. Αυτή τη στιγμή εμείς ερχόμαστε ουσιαστικά να αναπληρώσουμε αυτό το κενό, εμείς ερχόμαστε σε επαφή με τις οικογένειες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην περιοχή μας αποτελεί ένα διαπολιτισμικό σχολείο το οποίο κατά γενική ομολογία λειτουργεί πάρα πολύ καλά και στο οποίο το Πρόγραμμά μας τα προηγούμενα χρόνια είχε παρέμβαση. Φέτος φοιτούν έξι μαθητές και έξω από τον αυλόγυρο του

σχολείου παίζουν μερικές δεκάδες παιδιών, χωρίς κανέναν να ενδιαφέρεται να καλέσει αυτά τα παιδιά στο σχολείο.

Βέβαια, η ιστορία για τις ομάδες κοινωνικής στήριξης που μπορεί να έχουν άτομα διάφορων ειδικοτήτων, μπορεί να λειτουργήσει και αντίστροφα σε σχέση με την κατανόηση από την πλευρά των εκπαιδευτικών του έργου τους και των δυσκολιών που συναντούν σε σχέση με την ομάδα. Έχουμε ένα παράδειγμα, το δήμο Ευόσμου, ο οποίος μπορούμε να πούμε ότι -για τους δικούς του λόγους- δούλεψε, συνεργάστηκε με την προσπάθεια. Έχει συστήσει μια ομάδα από ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και μία κοινωνική ανθρωπολόγο. Αυτή η ομάδα επισκέπτεται τα σχολεία του Ευόσμου που έχουν δεχτεί παιδιά από τον οικισμό Αγίας Σοφίας και θεωρούμε ότι γίνεται καλή δουλειά και αυτό φαίνεται και από τις εκθέσεις των δασκάλων και από την εικόνα που έχουμε από αυτά τα σχολεία σε σχέση με την πρόοδο των παιδιών.

► Τη σύνδεση της σχολικής φοίτησης με τα επιδόματα πρόνοιας πολυτέκνων, θέμα που έθεσε και ο πρώτος ομιλητής, ο κος Γιάννος. Είναι ένα ζήτημα απέναντι στο οποίο θεωρώ ότι πρέπει να πάρουμε θέση. Έχω στα χέρια μου σχετικό έγγραφο (λογικά πρέπει να έχει κοινοποιηθεί και στον κο Γκότοβο) το οποίο απευθύνεται στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Πρέπει και εμείς να έχουμε έτοιμη τη θέση μας. Κατά τη γνώμη μου, για να ισχύσει η παραπάνω σύνδεση πρέπει καταρχάς το μέτρο αυτό να ισχύσει για όλους τους πολίτες, όχι αποκλειστικά για τους Ρομ, και να εξασφαλίσουμε βέβαια ένα ανεκτό σχολείο. Πώς; Ερώτηση ανοικτή. Και βέβαια οι κίνδυνοι είναι γνωστοί: η περιθωριοποίηση του πληθυσμού κάποια στιγμή (γιατί ξέρουμε ότι στην περιοχή μας και την Αγία Σοφία ειδικότερα το 60 % -και μπορεί και παραπάνω- παίρνει αυτά τα επιδόματα και ζει από αυτά), αλλά και να πέσουν τα μέτρα αυτά στα χέρια στυγνών γραφειοκρατών. Και είναι μεγάλος ο κίνδυνος αυτός, μιας και δεν μπορούμε να ελέγξουμε την εφαρμογή του μέτρου.

Θα συνεχίσω με κάποιες όχι τόσο προτάσεις, όσο διαπιστώσεις σχετικά με τη λειτουργία του Προγράμματος στην περιοχή μας, οι οποίες μπορούν να γενικευτούν. Κάποια σημεία έχουν ήδη ειπωθεί και στις χθεσινές εισηγήσεις και χαίρομαι ιδιαίτερα γιατί αυτά δεν αποτελούν μόνο δικές μας διαπιστώσεις:

■ Να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην προσχολική αγωγή. Το θεωρούμε πολύ σημαντικό.

■ Να υπάρχει επαφή με τους φορείς, όπως είπε και η ομάδα της Αχαΐας.

Η στρατηγική της δικής μας ομάδας θύμιζε αυτή του πωλητή τους δύο πρώτους μήνες. Φτιάξαμε ένα πελατολόγιο και προσπαθούσαμε μέσα από αυτό να χτίσουμε τις συμμαχίες μας. Βρίσκαμε κόσμο, τους ενημερώναμε για το τι κάνουμε, ποιος είναι ο στόχος μας, και πηγαίνοντας είτε σε φορείς της εκπαίδευσης είτε σε άλλους φορείς που εμπλέκονται με το όλο ζήτημα, προσπαθούσαμε να βρούμε συμμάχους.

Έτσι, η Β' Διεύθυνση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης ενδιαφέρθηκε. Αν όχι όλοι οι προϊστάμενοι, βρήκαμε πάντως δύο-τρεις με τους οποίους μπορούσαμε να συνεννοηθούμε και μπορούσαν και αυτοί, από την άλλη, να προωθήσουν τα ζητήματα του ενδιαφέροντός μας. Αναλαμβάνει, για παράδειγμα, πρωτοβουλία η διεύθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με χρηματοδότηση της Νομαρχίας για δημιουργία μέσα στον οικισμό καλοκαιρινών τμημάτων δημιουργικής απασχόλησης του παιδιού, το οποίο βέβαια κρύβει κάποιους κινδύνους, αλλά θεωρούμε ότι είναι σημαντικό και μόνο το ενδιαφέρον που έδειξαν για να συσταθεί τέτοιο πρόγραμμα.

Άλλη συνεργασία και συμμαχία που θα μας φανεί και στο μέλλον πολύ χρήσιμη είναι αυτή με το ΚΕΚ της Νομαρχίας και τη ΝΕΛΕ. Οι δύο αυτοί φορείς έχουν αναλάβει την αστική τακτοποίηση όλων των οικιστών της Αγίας Σοφίας. Για όλους εμάς που ψάχνουμε απεγνωσμένα να βρούμε πιστοποιητικά γεννήσεως των παιδιών για να εγγραφούν κανονικά στα σχολεία, είναι πολύ σημαντική η βοήθειά τους. Και βέβαια, η συνέχεια των δράσεων του ΚΕΚ και της ΝΕΛΕ θα έχει να κάνει με τα προγράμματα απασχόλησης και κατάρτισης,

για τη συμμετοχή στα οποία όρος είναι να στέλνουν οι οικιστές τα παιδιά τους στο σχολείο. Ή καλύτερα, πρόκειται για κίνητρο, αφού λένε ότι όσοι οικιστές στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο θα προτιμηθούν από τους άλλους που είναι αδιάφοροι στο θέμα της εκπαίδευσης των παιδιών.

Στην τοπική αυτοδιοίκηση βρήκαμε τους καλύτερους συμμάχους, αλλά και τους ορκισμένους εχθρούς. Ο δήμος Εχεδώρου ίσως ήταν ο καταλυτικός παράγοντας στην προσπάθειά μας και ελπίζουμε να αλλάξει η στάση του. Αλλά θα ακούσετε περισσότερο γι' αυτό στη συνέχεια.

■ Να υιοθετηθεί μια επιθετική πολιτική ενημέρωσης προς τις τοπικές κοινωνίες, η οποία διαπιστώσαμε ότι είναι ιδιαίτερα αποδοτική, αφού κάποιες ακραίες απόψεις οφείλονται τελικά σε πολλές περιπτώσεις και στην άγνοια. Πράγματα που για μας είναι δεδομένα, κάποιιοι άλλοι τα αγνοούν.

■ Να υπάρξει ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και επιμόρφωση -επιτρέψτε μου να πω- όχι πλέον για τους δασκάλους, αλλά για τα στελέχη της εκπαίδευσης.

Η κάρτα φοίτησης μετακινούμενου μαθητή είναι κάτι δεδομένο για όλους μας. Σας πληροφορώ ότι το 80 % των διευθυντών των σχολείων που δέχτηκαν τα παιδιά δεν γνώριζαν τι να κάνουν με αυτά τα παιδιά, αν θα έπρεπε να τους δώσουν κάρτα, αν υπάρχει η κάρτα και τι σημαίνει. Η εγγραφή είναι σε εικρεμότητα και οι διευθυντές ρωτούσαν εμάς και όχι τους προϊσταμένους που ήταν αρμόδιοι για το θέμα.

Ένα άλλο μεγάλο κεφάλαιο είναι οι σχολικοί σύμβουλοι. Ακούστηκαν διάφορα. Εμείς έχουμε δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα:

(α) Ένας πανικόβλητος αναπληρωτής δάσκαλος που έχει το τμήμα υποδοχής με δεκάχρονα και δωδεκάχρονα παιδιά, ζητά τη βοήθεια του σχολικού συμβούλου. Και η μόνη συμβουλή που εκείνος του δίνει είναι να αγκαλιάσει τα παιδιά με αγάπη. Καλή η αγάπη, συμφωνούμε όλοι σε αυτό, αλλά θέλει κάτι πιο χειροπιαστό.

(β) Και κάτι που έρχεται να συνεχίσει την κουβέντα της Αγγέλας: Εμείς εμπλέκουμε τους σχολικούς συμβούλους και κάποιιοι σχολικοί σύμβουλοι με

τυπική στάση μπαίνουν στη διαδικασία. Το θέμα είναι από κει και πέρα ποιος τους υπολογίζει στις αποφάσεις που παίρνουν και στις συμβουλές που δίνουν. Για παράδειγμα, ο σχολικός σύμβουλος σε συνεργασία με τη δασκάλα του τμήματος υποδοχής οργανώνουν πρόγραμμα. Μέχρι τα Χριστούγεννα τα παιδιά κατορθώνουν να διαβάζουν και να γράφουν -για μεγάλα παιδιά μιλάμε- και μπαίνει το ζήτημα να ενταχθούν στις κανονικές τους τάξεις και να δέχονται παράλληλα ενισχυτική διδασκαλία. Ο σχολικός σύμβουλος γνωμοδοτεί ότι έφτασε ο καιρός να γίνει κάτι τέτοιο. Ο διευθυντής του σχολείου, όμως, το αρνείται, γιατί δεν θέλει να έρθει σε σύγκρουση με τους δασκάλους που θα δεχτούν τα παιδιά αυτά στην τάξη. Και εκεί ο σχολικός σύμβουλος σηκώνει τα χέρια ψηλά: "δεν μπορώ να κάνω τίποτα", μας λέει. Θεωρούμε, δηλαδή, ότι προϋπόθεση για να λειτουργήσει σωστά ο θεσμός του σχολικού συμβούλου είναι να λειτουργήσει συνολικά σωστά ως θεσμός, όχι μόνο στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Και κλείνω με μια ευχή. Στην περίπτωση συνέχισης του Προγράμματος, ας αλλάξουμε λίγο τη μορφή επικοινωνίας του δικτύου συνεργατών. Μέχρι τώρα αποτελούσαμε ένα δίκτυο με δεξαμενή πληροφοριών τα Γιάννενα και κανάλια αμφίδρομης ροής πληροφοριών προς και από τις περιοχές. Ίσως θα ήταν πιο χρήσιμο για όλους μας να διαμορφώσουμε έναν ιστό αράχνης. Και δεν μιλάω για μεγαλεπήβολα σχέδια υπολογιστών και γραφείων. Μια απλή φωτοτυπία διευθύνσεων, τηλεφώνων και e-mails για όσους έχουν αρκεί και έχει μηδενικό κόστος.

Και κάτι που εγώ περίμενα και θα προτιμούσα να έχω στα χέρια μου αυτή τη στιγμή, είναι οι εκθέσεις όλων των περιοχών. Έχουν δοθεί από το Φλεβάρη, το κόστος μιας φωτοτυπίας δεν νομίζω ότι είναι ιδιαίτερα σοβαρό, για να ενημερωθούμε επιτέλους για τις δράσεις όλων. Σας ευχαριστώ.

Ξεινήσαμε λιγάκι ανάποδα, όπως είδατε. Πρώτα καταθέσαμε τις προτάσεις μας. Επί του πρακτέου, λοιπόν. Η νεοσύστατη ομάδα της

Θεσσαλονίκης ξεκινώντας τη δράση της τον Σεπτέμβριο του 2000 αντικρίζει την πραγματικότητα. Ο νέος οικισμός Αγία Σοφία είναι σχεδόν έτοιμος. Το στρατόπεδο του Γιόνου που παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Άμυνας θα φιλοξενούσε τους ανθρώπους του καταυλισμού της κοίτης του Γαλλικού ποταμού που ζούσαν σε συνθήκες πλήρους εξαθλίωσης. Η μετεγκατάσταση 250 περίπου οικογενειών ήταν ζήτημα χρόνου. Ζήτημα δικό μας, όμως, ήταν ο άγνωστος αριθμός των παιδιών και η εγγραφή τους στα σχολεία. Έτσι, ξεκινάει ο μαραθώνιός μας. Δεν ξέρω αν είναι υπερβολή, αλλά τουλάχιστον εμείς έτσι το ζήσαμε.

Κάνουμε μια πρόχειρη καταγραφή των παιδιών σχολικής ηλικίας και συναντήσεις επί συναντήσεων με φορείς της εκπαίδευσης και της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, για το πού θα πάνε τα παιδιά αυτά σχολείο. Ο δήμος Εχεδώρου, στον οποίο ανήκει ο οικισμός, αρνείται να τα δεχτεί στο σχολείο. Το επιχείρημα του εκπροσώπου του σε όλες αυτές τις συναντήσεις που σας είπα ότι ξεκίνησαν ήταν ότι "Εμείς δεν είμαστε ρατσιστές, αλλά η τοπική κοινωνία αντιδρά, θα ξεσηκωθεί, θα πάρουν τα καλάζνικοφ, δεν θα αφήσουν παιδί να κατεβεί από το λεωφορείο". Και βέβαια από δίπλα ο αρμόδιος προϊστάμενος να σιγοντάρει.

Εδώ θα πρέπει να σας πω ότι ο οικισμός ανήκει στον καποδιστριακό δήμο του Εχεδώρου (Σίνδος, Ιωνία, Κεφαλοχώρι) και βρίσκεται κοντά στις φυλακές των Διαβατών, στη βιομηχανική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Η έκτασή του είναι περίπου 150 στρέμματα.

Ο μαραθώνιός μας φαινόταν χωρίς τέρμα. Μας έσωσαν δύο από μηχανής θεοί: ο Τσενάι, ο μαθητής στη Μηχανιώνα, και ο πρωθυπουργός που θα ερχόταν στη Θεσσαλονίκη για τα εγκαίνια της Έκθεσης. Ένα ωραίο πρωί, λοιπόν, μας ανακοινώνεται ότι τα παιδιά θα πάνε σχολείο. Είχαν περάσει ήδη δύο μήνες σκληρών διαπραγματεύσεων και ψυχανάλυσης. Διότι όλοι αυτοί οι "καρεκλάδες", οι φορείς της διοίκησης, της εκπαίδευσης, ήθελαν ψυχανάλυση, ήταν οι ασθενείς μας και οι ψυχαναλυτές είμασταν εμείς!

Πού θα πήγαιναν, λοιπόν, αυτά τα παιδιά; Σε 13 σχολεία της δυτικής Θεσσαλονίκης. Αυτή ήταν η λύση ανάγκης, εφόσον, όπως ήδη σας είπαμε, ο δήμος Εχεδώρου ήταν από την αρχή αρνητικός και δεν δεχόταν καμία συζήτηση για το ότι τα παιδιά αυτά ως παιδιά δημοτών του θα πρέπει να φοιτήσουν στα σχολεία του. Από την άλλη, υπήρχε ο κίνδυνος δημιουργίας σχολείου στον οικισμό, που ευτυχώς για μας -και αυτό βέβαια το οφείλουμε στις συμμαχίες που ανέφερε η Μαριάνθη προηγουμένως- καταφέραμε να μην γίνει. Ο κίνδυνος, όμως, υπάρχει ακόμα. Ακούγονται διάφορα από ανθρώπους της διοίκησης και από τους ίδιους τους κατοίκους και αυτό μάλλον είναι και το πιο επικίνδυνο.

Την κριτική, βέβαια, για το μοίρασμα των παιδιών στα 13 σχολεία της δυτικής Θεσσαλονίκης τη δεχτήκαμε εμείς, αν και η απόφαση δεν ήταν βεβαίως δική μας. Διότι υπήρχαν και άλλα σχολεία πολύ πιο κοντά στον οικισμό, τα οποία θα μπορούσαν να δεχτούν τα παιδιά. Σας αναφέρουμε ενδεικτικά τον αριθμό αυτών των σχολείων και τη χιλιομετρική τους απόσταση από τον οικισμό:

Χαλάστρα 2 σχολεία 17 χλμ -- Μάλγαρα 1 σχολείο 19 χλμ

Κορδελιό 2 σχολεία 4 χλμ -- Εύοσμος 3 σχολεία 6 χλμ

Ευκαρπία 2 σχολεία 9 χλμ -- Συκιές 2 σχολεία 11 χλμ.

Οι μαθητές μεταφέρονται στα 13 σχολεία της δυτικής Θεσσαλονίκης με μισθωμένα από τη Νομαρχία λεωφορεία και αρχικά ο ρόλος μας είναι συντονιστικός, κάνουμε, δηλαδή, τους συνοδούς. Κάθε πρωί βρισκόμαστε στον οικισμό και συντονίζουμε τα παιδιά, που είναι πάρα πολλά και θα πρέπει να ανεβούν σε τέσσερα λεωφορεία, να μην μπερδευτούν, να καταλάβουν σε ποιο σχολείο θα πρέπει να κατεβούν, σε ποια στάση. Αυτό λοιπόν το κάνουμε από τον πρώτο καιρό.

Ξεινούν, όμως, αντιδράσεις στα σχολεία και έτσι αλλάζουμε ρόλο. Η συμμετοχή μας στις συνελεύσεις γονέων και κηδεμόνων που συγκαλούνται είναι

πλέον αναγκαία. Ευτυχώς δεν είμαστε μόνοι μας εκεί, αλλά δίπλα μας στέκονται και οι σύμμαχοί μας, αυτοί που ανέφερε η Μαρία προηγουμένως.

Σε αυτές τις συγκεντρώσεις, όμως, βγήκε και κάτι που εγώ προσωπικά δεν μπορούσα να το φανταστώ. Προσπαθούσαμε να πείσουμε τους γονείς ότι τα παιδιά του οικισμού που θα έρθουν δεν θα μεταφέρουν τις κακές τους συνήθειες στα δικά τους παιδιά, δεν θα τα μάθουν να καπνίζουν, να σιοτώνουν ή δεν ξέρω και γω τι άλλο. Ακριβώς το ίδιο πράγμα, όμως, κάναμε και στον οικισμό. Προσπαθούσαμε, δηλαδή, να πείσουμε τους γονείς των παιδιών από τον οικισμό ότι δεν θα πάθουν τίποτα αν πάνε σχολείο. Καταλαβαίνετε ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά.

Η εναλλαγή των ρόλων συνεχίζεται. Το ΠΚΠΑ μέσω της υπεύθυνης του που λειτούργησε το τμήμα στον οικισμό μας διαβεβαίωνε ότι το θέμα των εμβολίων που εκκρεμούσε, θα λυνόταν. Ευτυχώς, τα εμβόλια δεν τα κάναμε εμείς!

Στα σχολεία προγραμματίσαμε επισκέψεις ανά δεκαπενθήμερο. Συνεργαστήκαμε με τους δασκάλους, από τους οποίους ζητούσαμε να μας στέλνουν στο τέλος κάθε βδομάδας με φαξ ένα παρουσιολόγιο. Με βάση αυτά τα παρουσιολόγια επισκεπτόμασταν σχεδόν κάθε βδομάδα τον οικισμό και μιλούσαμε με συγκεκριμένες οικογένειες, τα παιδιά των οποίων είτε πήγαιναν κανονικά στο σχολείο είτε είχαν απουσίες.

Δεν ξέρω αν θα πρέπει να αιτιολογήσω τη διαρροή που είδαμε εμείς. Ακούστηκαν και χθες κάποια πράγματα. Εμείς αναμέναμε την αργοπορία, την αργοπορία των μαθητών, αλλά δυστυχώς, είδαμε την αργοπορία των λεωφορείων. Όταν, δηλαδή, τα παιδιά μπήκαν τελικά σε ένα δρόμο και περίμεναν στις 7.30 π.μ. το λεωφορείο τους, ενώ έβρεχε, το λεωφορείο έφτανε στις 8.15 π.μ. Αυτή η δική μας ασυνέπεια σημαίνει συνέχεια της δικής τους ασυνέπειας επ' αόριστον. Και νομίζω ότι αυτό ήταν που πήγε πίσω την όλη προσπάθειά μας. Από τα παρουσιολόγια μας προκύπτει ότι ο αριθμός των μαθητών που ξεκίνησαν το σχολείο ήταν περίπου 130. Μέχρι το Μάρτη

φοιτούσαν 90-100 παιδιά και μετά το Πάσχα μειώθηκαν στα 30. Όταν ξεκίνησαν οι πενταήμερες, έρχονταν μόνο ένα λεωφορείο για τα παιδιά αυτά και έπρεπε να τα μοιράσει σε 13 σχολεία. Αυτό ήταν αριετό. Από την επόμενη εβδομάδα χάλασαν όλα. Τα παιδιά έφυγαν.

Θεωρώ σημαντικό να αναφέρω τα εξής. Το περιβάλλον των σχολείων που δέχτηκαν παιδιά του οικισμού δεν ήταν εχθρικό, κάποιες φορές, όμως, ήταν σίγουρα αδιάφορο. Έτσι, για τη φοίτηση των παιδιών που έχουν παραμείνει πρέπει να συμμαρτυρήσουμε την άποψη του κ. Παπακωνσταντίνου, ο οποίος χθες μίλησε για τη σημασία της σχέσης δασκάλου και μαθητή και για την ψυχολογική διάσταση στην ένταξη. Τα παιδιά συνέχισαν να φοιτούν στα σχολεία, γιατί ανέπτυξαν πολύ καλή σχέση με το δάσκαλο. Και αν αυτό συνδυαστεί με όσα ειπώθηκαν χθες από τον κ. Μαυρογιώργο, τότε η δική μας εμπειρία δείχνει ότι τα παιδιά συνεχίζουν να φοιτούν στα σχολεία που έχουν παρουσιάσει δείγματα προγραμματισμού ως σχολικές μονάδες.

Θέλω να σας μεταφέρω την εικόνα που αποκόμιζα κάθε φορά από τα σχολεία που επισκεπτόμουν, ειδικά από ένα από τα σχολεία της Χαλάστρας, το οποίο δεχόταν 7 μαθητές και από τον οικισμό των Τσιγγάνων (εκεί έχουμε μουσουλμάνους Τσιγγάνους). Αυτά τα 7 παιδιά έπαιζαν στο διάδρομο του σχολείου, που ήταν λίγο απόμερος. Στο προαύλιο ήταν στη μία άκρη, μόνα τους. Και να σας πω και το ακριβές σημείο; Δεν ξέρω αν έχει σημασία. Ακριβώς στην πόρτα του σχολείου του προαυλίου, όταν τα υπόλοιπα παιδιά έπαιζαν κανονικά στο προαύλιο. Η Ηώ θα συνεχίσει με τα νηπιαγωγεία που λειτούργησαν σε αυτόν τον οικισμό.

Κυρίες και κύριοι, καλημέρα σας και από μένα. Θα σας απασχολήσω με το θέμα της προσχολικής αγωγής των παιδιών του οικισμού Αγίας Σοφίας στη δυτική Θεσσαλονίκη. Είναι γνωστό σε όλους μας νομίζω ότι η προσχολική αγωγή χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, καθώς αποτελεί την πρώτη επαφή του

ατόμου με τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο, αλλά και καθορίζει σημαντικά την ομαλή ένταξή του στο σύνολο.

Τον Οκτώβρη του 2000, όπως ήδη ακούσατε το ιστορικό, οι Τσιγγάνοι από το Γαλλικό ποταμό μεταφέρθηκαν στον οικισμό Αγίας Σοφίας. Από την αρχή λειτούργησε νηπιαγωγείο, το οποίο μαζί με τον παιδικό σταθμό ήταν οι μόνες εκπαιδευτικές μονάδες που εγκαταστάθηκαν μέσα στον οικισμό. Στεγάστηκαν σε λυόμενα κτίρια, όπως είναι άλλωστε και οι κατοικίες των κατοίκων, και λειτούργησαν με επιμελές προσωπικό το καθένα.

Η καταγραφή των μελών του οικισμού, και συγκεκριμένα των παιδιών αυτής της ηλικίας, δεν είχε ακόμη ξεκινήσει από τη Νομαρχία και η συμβολή του Προγράμματος θεωρώ ότι ήταν καθοριστική στο σημείο αυτό, δεδομένου του ότι έγινε καταγραφή των παιδιών σχολικής ηλικίας, με ταυτόχρονη προτροπή και καθοδήγηση της οικογένειας να εγγράψουν τα παιδιά τους στο νηπιαγωγείο.

Στην αρχή φάνηκε ότι οι γονείς δεν γνώριζαν τη διαφορά μεταξύ δημοτικού και νηπιαγωγείου, καθώς και σε τι αποσκοπούσε η φοίτηση σε αυτό. Φυσικά εγγράφηκαν 32 παιδιά στο νηπιαγωγείο, αλλά για αρκετό διάστημα εμφανίζονταν και καινούρια, ενώ ταυτόχρονα κάποια από εκείνα που είχαν αρχικά εγγραφεί διέκοψαν τη φοίτηση. Τελικά ο αριθμός των παιδιών σταθεροποιήθηκε στα 33. Από αυτά 20 φοίτησαν τακτικά, αλλά με κάποια αρκετά μεγάλα διαστήματα αποχής κατά τη διάρκεια του έτους. Η διαρροή κορυφώθηκε μετά το Πάσχα, εποχή που παρατηρήθηκε διόγκωση αυτού του φαινομένου σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Μόνο τέσσερα παιδιά παρακολούθησαν την τάξη τους καθημερινά και χωρίς κανένα διάστημα αποχής μέχρι και σήμερα.

Η προσέλευση των μαθητών ήταν ακανόνιστη και ως προς το ωράριο, καθώς δεν εμφανίζονταν και δεν αποχωρούσαν όλοι την ίδια ώρα. Οι λόγοι της ακανόνιστης φοίτησης και διαρροής είναι αυτοί που όλοι λίγο ή πολύ γνωρίζουμε και για τους οποίους ήδη ακούστηκαν πολλά σε αυτή τη συνεδρία.

Σύμφωνα, όμως, με την άποψη των νηπιαγωγών, την οποία και σας μεταφέρω, συντέλεσε πολύ το γεγονός ότι τα νηπιαγωγεία ήταν μέσα στον οικισμό και αυτό δεν υποχρέωσε θεωρητικά τους γονείς να τηρήσουν ένα τακτικό ωράριο προσέλευσης, όπως επίσης και να επιβάλουν στα παιδιά τους ένα σταθερό πρόγραμμα φοίτησης. Καταβλήθηκε κάποια προσπάθεια από τις νηπιαγωγούς να ακολουθηθεί το πρόγραμμα που εφαρμόζεται σε όλα τα νηπιαγωγεία της χώρας, καθώς αυτό θεωρείται ευέλικτο και ευπροσάρμοστο στις ανάγκες των παιδιών στα οποία απευθύνεται. Ωστόσο, οι νηπιαγωγοί συνάντησαν τις εξής δυσκολίες:

(α) Αδυναμία συγκέντρωσης και γρήγορη απώλεια ενδιαφέροντος από τους μαθητές. Αυτό είναι συχνό φαινόμενο στα νηπιαγωγεία κατά την αρχή της φοίτησης των παιδιών, ωστόσο, το γεγονός ότι τα παιδιά δεν ήταν εξοικειωμένα με τέτοιου είδους δραστηριότητες, αλλά κυρίως το ότι δεν υπήρχαν άλλα παιδιά που να λειτουργήσουν ως πρότυπα στην εκπαιδευτική διαδικασία, δυσχέραινε την κατάσταση. Οι νηπιαγωγοί θεωρούν ότι αυτή η δυσκολία αντιμετωπίστηκε ή και ξεπεράστηκε εν μέρει με τη γενικευμένη χρήση της εικόνας ως μέσο διδασκαλίας.

(β) Αδυναμία παρακολούθησης και κατανόησης των ακουστικών μεθόδων διδασκαλίας, αφενός γιατί δεν υπήρχε ανάλογη εμπειρία από το οικογενειακό περιβάλλον, αφετέρου γιατί ο γραπτός λόγος διαφοροποιείται σημαντικά από τον προφορικό που χρησιμοποιούν και στο ευρύτερο περιβάλλον τους, αλλά και κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Και όταν μιλάω για ακουστικές μεθόδους διδασκαλίας, αναφέρομαι και στην ανάγνωση ενός παραμυθιού από κάποιο βιβλίο.

(γ) Δυσκολία προσαρμογής στους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς και υγιεινής λόγω φυσικά της απουσίας εμπειρίας από το οικογενειακό περιβάλλον.

(δ) Ιδιαίτερα περιορισμένο λεξιλόγιο στη νεοελληνική γλώσσα, γεγονός που αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη επικοινωνίας με άτομα εκτός οικισμού. Τα παιδιά επικοινωνούν μεταξύ τους στα τσιγγάνικα και

χρησιμοποιούν τα ελληνικά μόνο όταν απευθύνονται στις νηπιαγωγούς ή στα άτομα εκτός πληθυσμού.

(ε) Μια πρακτική δυσκολία, η οποία δεν έχει σχέση με την ανταπόκριση των μαθητών, αλλά δημιούργησε πολλά προβλήματα κατά τη διάρκεια της χρονιάς, ήταν η απώλεια των οπτικοακουστικών μέσων διδασκαλίας, επειδή τα σχολεία ήταν αφύλακτα.

Οι γονείς δεν συμμετείχαν στην εκπαιδευτική διαδικασία και έχοντας άγνοια αυτής της φάσης της εκπαίδευσης, θεώρησαν το νηπιαγωγείο σαν ένα αποτυχημένο δημοτικό. Οι μητέρες, για παράδειγμα, ρωτούσαν γιατί δεν μαθαίνουν γράμματα στα παιδιά τους, παρά τα βάζουν να παίζουν όλη μέρα. Και αυτή ήταν η μόνη συμμετοχή και εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αντίθετα, αποδέχτηκαν το ρόλο του παιδικού σταθμού, ο οποίος, όμως, ανταποκρίθηκε προφανώς στις προσδοκίες τους, και παρατηρήθηκε μεγαλύτερη συνέπεια ως προς την προσέλευση και το ενδιαφέρον των γονέων. Επιπλέον, πρέπει να τονίσουμε ότι η στέγαση του νηπιαγωγείου μέσα στον οικισμό δημιούργησε ένα κακό προηγούμενο και οι γονείς αντιμετωπίζουν πλέον θετικά το ενδεχόμενο να στεγαστεί και δημοτικό σχολείο μέσα στον οικισμό.

Παρόλες τις δυσκολίες που αναφέραμε, υπήρξε πρόοδος στα παιδιά που φοίτησαν στο νηπιαγωγείο και αν δεν ήταν η επιθυμητή, ήταν ίσως η μόνη επιτεύξιμη στις παρούσες συνθήκες.

Ο ρόλος του νηπιαγωγείου είναι αντισταθμιστικός, για να καλυφθούν τυχόν κενά που αφήνει η οικογένεια, με σκοπό τόσο την ολόπλευρη ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση του παιδιού όσο και την παράλληλη απόκτηση των βασικών εκείνων δεξιοτήτων που θα συμβάλουν στην ομαλή μετάβαση στο δημοτικό σχολείο. Θεωρούμε ότι για να επιτευχθεί η κοινωνικοποίηση των παιδιών, καθώς και η ολόπλευρη ανάπτυξή τους, είναι απαραίτητη η επαφή με άτομα εκτός πληθυσμού. Υποστηρικτική αυτής της άποψης είναι και μια απλή σύγκριση με την πορεία τεσσάρων παιδιών από έναν καταυλισμό, τον Φοίνικα

Θεσσαλονίκης, που με παρέμβαση του Προγράμματος από τις αρχές Σεπτεμβρίου εγγράφηκαν στο 7^ο Νηπιαγωγείο Καλαμαριάς. Τα παιδιά παρουσίασαν ταχύτερη, για να μην πω ταχύτατη, κοινωνικοποίηση, ταχύτερη προσαρμογή στους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς και υγιεινής, συμμετοχή με άριστα αποτελέσματα στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα τρία από τα τέσσερα αυτά παιδιά είναι πολύ καλύτερα από τους συμμαθητές τους και μάλιστα οι νηπιαγωγοί τα θεωρούν τα καλύτερα του νηπιαγωγείου.

Σε όλο αυτό το διάστημα η συμβολή του Προγράμματος ήταν κυρίως η υλικοτεχνική στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με μουσικά όργανα ή όπως μπορούσαμε να βοηθήσουμε τέλος πάντων, ενώ η συμβουλευτική μας παρέμβαση ήταν σχετικά περιορισμένη, διότι φέτος δώσαμε μεγαλύτερη έμφαση στην πρώτη σχολική αγωγή και γενικότερα στη φοίτηση των παιδιών στο δημοτικό σχολείο. Ωστόσο, η πιο ουσιαστική και ολοκληρωμένη παρέμβασή μας στην προσχολική αγωγή είναι βασικός στόχος για την επόμενη χρονιά σε όσο γίνεται περισσότερες περιοχές του νομού.

Συνοψίζοντας, θα πρέπει να τονίσουμε ότι, κατά τη γνώμη μας η φοίτηση των παιδιών σε κανονικά σχολεία και η άμεση επαφή μεταξύ τους εξασφαλίζει καλύτερο παιδαγωγικό αποτέλεσμα, απαραίτητο για την ένταξή τους σε μία κοινωνία, όπου όλοι μας ερχόμαστε καθημερινά σε επαφή με άτομα διαφορετικής καταγωγής. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαία η εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία με σχετικά σεμινάρια, ομάδες γονέων, ώστε να βοηθήσουν και να συμβάλουν στην πρόοδο των παιδιών τους. Για να ζήσουμε αρμονικά σε έναν κόσμο χωρίς σύνορα θα πρέπει να αποκτήσουμε μια θετική ιδέα για τον εαυτό μας, αλλά και σεβασμό για τους άλλους. Αυτό βέβαια προϋποθέτει αποδοχή των διαφορών μας, αλλά και μια αμερόληπτη συμπεριφορά απέναντι σε όλους. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Και θέλω και εγώ πριν κλείσω να ευχαριστήσω τον επιστημονικό μας υπεύθυνο για τη συνεχή στήριξή του στην προσπάθειά μας και εσάς που μας ακούσατε.

Και πριν χειροκροτήσετε να πούμε και κάποια πράγματα για τους στόχους μας και τι βλέπουμε για τη συνέχεια. Προς το παρόν, έχουμε για την Τρίτη μια ημερίδα σε συνεργασία με ένα σχολείο της Θεσσαλονίκης με θέμα "Σχολική ένταξη των παιδιών του οικισμού Αγίας Σοφίας. Εμπειρίες, συμπεράσματα, προοπτικές". Ο στόχος μας είναι, μάλλον έτσι οργανώθηκε το πρόγραμμα, οι δάσκαλοι που ασχολήθηκαν με αυτά τα παιδιά φέτος να βγουν να μιλήσουν, να καταθέσουν τις εμπειρίες τους και από την άλλη οι προϊστάμενοι να δεσμευτούν για την επόμενη χρονιά. Θα προσπαθήσουμε να δεσμευτούν, ώστε τα παιδιά του νηπιαγωγείου να πάνε στο δήμο Εχεδώρου, εκεί που πρέπει να πάνε. Και ο δήμος Εχεδώρου δεν έχει ένα σχολείο, έχει έξι συνολικά. Σας ευχαριστούμε.